herpy

LEGUANER

Common Chuckwalla

Sauromalus ater

Sauromalus ater er en bredbygget, fladtrykt ørkenleguan fra det sydvestlige USA og det nordvestlige Mexico. Den bliver 35-50 cm lang, er dagaktiv og lever næsten kun af planter. Den kræver et tørt terrarie med en meget varm solplads, kraftig UVB og stabile klippeopbygninger med sprækker, den kan kile sig ind i.

Familie: Iguanidae Tidligere navn: *Euphryne obesus; Sauromalus australis; Sauromalus interbrachialis; Sauromalus obesus; Sauromalus shawi; Sauromalus townsendi* Udgivet 17. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**35-50 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-20 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende og jordboende**
Biotop	**Ørken og klippeterræn**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**26-35 °C**
Hotspot	**43-50 °C**
Temperatur, nat	**16-24 °C**
Luftfugtighed	**20-35 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 4
Kost	**Planter**
Holdes	**Enkeltvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**24-84 mdr.**
Kuldstørrelse	**5-16 æg**
Kuld pr. år	**1**
Inkubation	**85-95 dage** ved 27-28 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES-listerne eller i EU's bilag A-D. Ingen leguaner eller andre arter i gruppen står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

Om arten

Sauromalus ater er en stor, kraftig og fladtrykt leguan med en rund mave, små skæl og en bred hale med afrundet spids. Huden føles ru som sandpapir, og arten mangler den rygkam, som de fleste andre leguaner har. Kroppen måler 13 til godt 20 cm fra snude til kloak, og halen er omtrent lige så lang. Voksne dyr bliver derfor 35-50 cm lange, og de største vejer omkring 900 g. Hannerne er tydeligt større end hunnerne og har et bredere hoved med små pigge bag på hovedet.

Farven svinger med alder, køn og oprindelse. Hos voksne hanner er hoved, skuldre og bækkenregion ofte sorte, mens midten af kroppen er lys, rødlig eller gråbrun med brune pletter. Nogle bestande har helt sorte hanner med hvid, orange eller rød hale. Hunnerne er brunlige med spredte mørkerøde pletter og beholder i højere grad ungdyrenes brede tværbånd. Ungerne har fire til fem tydelige bånd over kroppen og tre til fire på halen, og de voksne farver kommer i løbet af de første to leveår.

Arten hed længe *Sauromalus obesus*, og navnet står stadig i meget litteratur. I 2004 fastslog den internationale nomenklaturkommission, at det ældre navn *Sauromalus ater* har forrang. Der anerkendes fem underarter. Slægtens øvrige arter lever på øer i Californiabugten.

Truet kravler dyret ind i en klippesprække, pumper lungerne fulde af luft og kiler sig så fast, at det næsten ikke kan trækkes ud. Dyret er roligt og bliver let tillidsfuldt i fangenskab, og arten opdrættes jævnligt.

Udbredelse og levested

Sauromalus ater lever i Sonora- og Mojaveørkenen i det sydvestlige USA og det nordvestlige Mexico. Udbredelsen går fra det sydøstlige Californien, det sydlige Nevada, det sydlige Utah og det vestlige Arizona sydpå gennem Baja California til La Paz og ind i det vestlige Sonora. Arten findes også på en række øer i Californiabugten.

Den findes fra lavlandet og op til omkring 1.400 m og er mest almindelig i klippeterræn.

> **Oprindelig udbredelse:** USA og Mexico.

LEVESTED

Sauromalus ater lever i tør ørken med spredte buske, store klipper, lavafelter og klippesprækker, ofte hvor creosotbusken vokser. Dyrene soler sig på store sten om morgenen og søger skygge og sprækker, når det bliver for varmt. De er aktive ved lufttemperaturer helt op til omkring 39 °C, og kropstemperaturen hos aktive dyr ligger på 36-38 °C. Om natten sover de i sprækkerne.

Hannerne er territoriale i yngletiden og viser det med armbøjninger, nik med hovedet og åben mund. En stor han dominerer ofte et område med flere mindre hanner omkring sig. Om vinteren ligger dyrene i vinterhvile i klippesprækker og kommer frem igen omkring februar.

Kosten er blomster, blade og frugt fra ørkenens buske og urter, helst enårige urter og græsser. Dyrene klatrer også op i lave buske efter blade. Af og til tages et insekt.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

Pasning

TERRARIET

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 120 × 60 × 60 cm (længde × bredde × højde). Gulvarealet betyder mest, og højden er mindre vigtig. Til hver ekstra hun lægges omkring 0,2 m² gulvplads. Ventilationen skal være god, for terrariet bliver hurtigt farligt varmt under solpladsen, hvis luften står stille.

Indret med stabile klippeopbygninger: flade solsten og sprækker i forskellig bredde, som dyret kan kile sig ind i. Sprækker passer bedre til arten end en skjulekasse. Sten skal stå direkte på bunden eller limes sammen med akvariesilikone, så de ikke kan skride, når dyret graver under dem. Kunstige klipper er lettere at holde rene. Bunden er sand og jord i forholdet 2:1 i mindst 5-8 cm dybde. Grus kan sluges og give forstoppelse, og flis, kokosfiber og lignende holder på fugten. Fjern afføring jævnligt, og skift hele bunden mindst to gange om året. Unge dyr skal have mange skjul.

Der må kun være én han. En han kan holdes med en eller flere hunner, når hvert dyr har sin egen sprække, og der er mere end én solplads, så de dominerende dyr ikke holder de andre væk fra varmen.

Læs mere: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Luften skal ligge på 26-35 °C om dagen med en tydelig gradient. Solpladsen skal have 43-50 °C målt på overfladen med et infrarødt termometer; angivelserne går helt op til 54 °C, men dyret skal altid kunne trække sig fra varmen. Om natten slukkes varmelampen. Om sommeren skal natten ligge på 21-24 °C og om vinteren på 16-18 °C. Lampen skal sidde, så dyret ikke kan røre den.

Planteædere fordøjer bedst ved høj kropstemperatur, og dyret æder først, når det har solet sig en times tid. Et dyr, der æder dårligt, får som regel for lidt varme. Mål temperaturen ved solpladsen og i den kølige ende hver dag.

En kølig periode om vinteren med 16-18 °C om natten, omkring 27 °C om dagen og solpladsen slukket får dyrene til at gå i vinterhvile. Den er som regel nødvendig for avl.

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luften i udbredelsesområdet er meget tør, og terrariet skal holdes tørt: 20-35 % er passende. Arten tåler dog almindelig stueluft, så det er ikke nødvendigt at styre luftfugtigheden. Terrariet skal ikke sprøjtes. Stil vandskålen i den kølige ende, så den ikke løfter fugten i hele terrariet.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

VAND OG VANDKVALITET

Dyret skal have en lav, stabil vandskål, der ikke kan vælte, med frisk vand hver dag. Det meste af væsken kommer fra foderet, men dyret drikker af og til, og skålen skal stå fremme hele tiden. Rens den, når den er fyldt med sand.

LYS OG UVB

Sauromalus ater er dagaktiv og soler sig kraftigt. Den hører til Ferguson-zone 4, og UVB er nødvendigt. Brug et T5-rør på 10-12 % over solpladsen, og hold afstanden til dyret til omkring 30 cm, medmindre producenten anviser andet. UVB går ikke gennem glas eller plastik. Skift rørene efter producentens anvisning, selv om de stadig lyser.

Lyset skal følge årstiden: 16 timer om sommeren og 12 timer om vinteren, med gradvise skift forår og efterår. Supplér med en kraftig varmelampe over solpladsen og en lampe, der lyser resten af terrariet op.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Sauromalus ater er planteæder. Grundkosten er mørkegrønne blade hver dag: mælkebøtteblade, julesalat, cikorie, rucola, sennepskål og kålroeblade. Romainesalat og andre bladgrøntsager kan gives som supplement. Gule blomster som mælkebøtteblomster er yndlingsfoder, og hibiscus- og blomsterkarseblomster samt opskårne blade af figenkaktus er også velegnede. Frugt gives kun sparsomt. Saml kun planter, der ikke er sprøjtet.

Fodr hver dag. Enkelte dyr tager fårekyllinger, voksmøllarver eller melorme, men insekter er unødvendige og skal højst være en sjælden undtagelse. Drys foderet med kalk uden D3 en gang om ugen, også selv om UVB-lyset er i orden. Dyr i fangenskab bliver let fede, så hold øje med vægten.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Sauromalus ater er rolig og kan blive tæt på tam, hvis den håndteres roligt og regelmæssigt fra ung. Den kan reagere voldsomt i det øjeblik, man griber den, så tag fat roligt. Er dyret kilet ind i en sprække, må man ikke trække i det; det kan skade dyret. Løft det nedefra, støt kroppen, og tag ikke fat i halen. Det er normalt, at dyret puster kroppen lidt op i hånden. Vask hænder efter hver kontakt med dyret og terrariet, fordi krybdyr kan bære *Salmonella*.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne er større og har bredere hoved, tydeligere pigge bag på hovedet og store lårporer på undersiden af lårene. Kønnet kan ses sikkert, når dyrene er 6-12 måneder; før det kan nyklækkede unger ikke kønsbestemmes, og sondering frarådes. Køber man unger, skal ekstra hanner flyttes, før de bliver kønsmodne. I naturen bliver dyrene kønsmodne efter 2 år eller mere, i nogle bestande først efter 5-7 år.

PARRING

Avl kræver en vinterhvile. Når dyrene kommer frem om foråret, nikker hannen med hovedet og laver armbøjninger for at få hunnen i parringsstemning. I naturen sker parringen fra april til juli. Hannen kan være hård ved hunnen, så et par kræver et rummeligt terrarie med mange sprækker.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger omkring 30 dage efter parringen. Kuldet er 5-16 æg, oftest 6-8, og der lægges ét kuld om året. Giv hende en lægekasse med fugtig vermiculit, sphagnum eller perlit; nogle hunner lægger i stedet under en sten i terrariet. Hold øje med al gravning. Appetitløshed, gravning uden æglægning og en opsvulmet bug kræver straks en dyrlæge.

INKUBATION

Æggene flyttes forsigtigt med samme side opad til en lukket beholder med vermiculit blandet med vand i forholdet 0,75:1 efter vægt. Luft ud ved at åbne låget to gange om ugen. Ved 27-28 °C klækker æggene efter omkring 90 dage. I naturen klækker de i september.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne har tydelige bånd og passes og fodres som de voksne, med fint skåret grønt, varme, UVB og kalk fra første dag. De kan gå sammen i en lille gruppe med mange sprækker, men ekstra hanner skal flyttes, før de bliver kønsmodne.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes for lidt UVB, for lidt varme og forkert kost:

- Knoglesvind ved for lidt UVB og kalk. Tegn er rystelser, opsvulmede lemmer og blød kæbe.
- Fedme ved for meget frugt og for lidt bevægelse.
- Forstoppelse ved for kold opstilling, eller hvis dyret sluger grus eller småblade fra kunstplanter.
- Forbrændinger fra ubeskyttede varmelamper og for varme sten.
- Bakterie- og svampeinfektioner ved fugtig bund.
- Klemskader fra sten, der skrider.
- Parasitter hos vildfangne dyr.
- *Salmonella* uden symptomer, som kan smitte mennesker.

Et sundt dyr har en fyldig halerod, faste ben og klare øjne og vrider sig i hånden. Levetiden er ikke sikkert dokumenteret. Den registrerede rekord i fangenskab er godt 9 år, men angivelserne svinger op til 20 år. Vægttab, ændret appetit, hævelser, udflåd og unormal afføring kræver en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.